

Ievads patentu tiesībās

M. Rozenblate
Patentu valdes Izgudrojumu ekspertīzes departamenta
direktora vietniece
www.lrpv.lv
mara@lrpv.lv
67099622

Ievads patentu tiesībās

Mūsdienu jaunais konkurences cīņu lauks
ir intelektuālais īpašums. Un patenti
šeit ir galvenais ierocis.

*(Rivette/Kline (2000): „Rembrandts in the Attice.”
Boston, p.3)*

Ievads patentu tiesībās

- Patents ir likumīgs instruments tehnisku risinājumu ekskluzivitātes nodrošināšanai tirgū, kas ļauj gūt maksimālu labumu no to izmantošanas
- Teritoriāls raksturs
- Ierobežots darbības laiks – 20 gadi
- Darījums starp valsti un izgudrotāju: ekskluzivitāte pret informāciju

Ievads patentu tiesībās

Vispārpieņemtas izgudrojuma definīcijas nav.

Vienīgi Japānas Patentu likumā ir izgudrojuma definīcija, kas pārņemta no Vācijas 20. gs. sākuma tiesu prakses:

Izgudrojums ir instrukcija, kas māca, kā izmantot dabas spēku, vielu vai enerģijas resursus, lai iegūtu nepastarpinātu rezultātu, kuru ir iespējams atkārtot. Šis rezultāts jāiegūst, tieši izmantojot šos dabas spēkus, bez cilvēku līdzdalības. Izgudrojumam jārisina konkrēta tehniska problēma.

Ievads patentu tiesībās

Līdz 20. gadsimta 20-tajiem gadiem patentu sistēmas ekonomiskā analīze faktiski ir veikta vienīgi Lielbritānijā tā saucamo Patentu debašu (patentu krīzes) laikā, kas risinājās no 18. gadsimta beigām līdz 19. gadsimta otrajai pusei. Šajā laikā patentu sistēmas aizstāvību un kritiku balstīja uz četrām doktrīnām. Šīs doktrīnas vēl arī mūsdienās izmanto advokāti, ekonomisti un tiesneši savu lēmumu pamatošanai. Katra no tām apskata patentu tiesības mazliet atšķirīgi, bet katrai ir sava argumentācija par un pret.

1. Dabisko tiesību teorija (Loks)
2. "Atlīdzība caur monopolu" teorija (*reward by monopoly*) (Smits, Mills, Bentams)
3. "Pamudinājums izgudrot" teorija (*incentive to invent*) (Linkolns)
4. "Apmaiņā pret noslēpumu" teorija (*exchange for secrets*)

Ievads patentu tiesībās

Dabisko tiesību teorija

Dabisko tiesību teorija balstās uz tēzes, ka indivīdam ir dabiskas ģešumtiesības uz savām idejām, tādēļ arī ekskluzīvas tiesības uz to iemiesošanu. Šīs tiesības ir personiskas un ekskluzīvas, tādēļ sabiedrībai ir morāls pienākums tās atzīt un aizsargāt.

Šīs tēzes sākums rodams Francijas 1791. gada patentu likumā, kas balstījās uz Loka darba teoriju, ko var rezumēt šādi:

1. Dievs devis pasauli cilvēkiem kopumā.
2. Katrai personai ir ģešumtiesības pašai uz sevi.
3. Personas darbs pieder personai.
4. Ikreiz, kad persona sajauc savu darbu ar kaut ko, kas ir kopējs, tiek radīts personas ģešums.
5. ģešumtiesību nosacījums ir tāds, ka persona atstāj pārējo koplietošanā pietiekama daudzuma un labuma mantas.
6. Persona nevar paņemt no kopmantas tik daudz, ka pārējiem nepaliek pietiekami, lai radītu savu ģešumu.

Ievads patentu tiesībās

"Atlīdzība caur monopolu"

Šī teorija guva plašu angļu ekonomistu atzinību. Tā saka, ka izgudrojumi jāaizsargā taisnīguma vārdā: nodrošinot izgudrotājiem taisnīgu atlīdzību, kas ir proporcionāla izgudrojuma sabiedriskajam derīgumam. Tā kā šādu atlīdzību nevar nodrošināt, paļaujoties vienīgi uz tirgus nosacījumiem, valsts iejaukšanās, piešķirot īslaicīgu monopolu, ir attaisnojama.

Šīs teorijas piekritēji bija ekonomikas klasiķi Ā. Smits, Dž. Mills, Dž. Bentams.

Smits uzskatīja, ka optimālus ekonomikas apstākļus ne vienmēr var nodrošināt neregulēts, dabisks tirgus. Viņš likumdevējus un likumus uzskatīja par vitāli svarīgiem spēlētājiem, kas nodrošina konkurences uzturēšanu un resursu efektīvu sadali.

Ievads patentu tiesībās

Tādēļ viņa atbalsts patentu sistēmai balstījās uz divām atziņām:

1. Īslaicīgs monopols ir vieglākais un dabiskākais veids, kādā valsts var kompensēt ieguldījumus inovācijās, kuru labumus bauda visa sabiedrība. Bez tam, ja likumā būtu jānosaka naudas atlīdzība par katru izgudrojumu, to nevarētu veikt proporcionāli izgudrojuma vērtībai.
2. Šādu monopoltiesību piešķiršana ir sabiedrībai nekaitīga, jo, ja izgudrojums ir sabiedrībai derīgs, izgudrotājs saņems savu labumu par to.

Tādējādi, lai gan Smits bija liels monopolu pretinieks, šīs monopoltiesības uz izgudrojumu un uz autortiesību darbiem viņš uzskatīja par ekonomiski attaisnojamām un lietderīgām.

Ievads patentu tiesībās

"Pamudinājums izgudrot"

Šī teorija ir pamatā ekonomiska, tādēļ neapskata jautājumu par izgudrotāju pūļu atlīdzības taisnīgumu. Lai gan taisnīga atlīdzība var kalpot par pamudinājumu izgudrot, bieži ar to ir par maz, lai veicinātu tehnikas progresu. Tādēļ pamudinājuma teorija saka, ka, lai maksimizētu izgudrotāju aktivitāti, nepieciešami arī īpaši kārdinājumi. Tādēļ šī teorija nefokusējas uz izgudrotāju, bet apskata izgudrošanas procesa ekonomiskos aspektus vispār.

Acīmredzamā saikne starp patentu sistēmu un ekonomisko attīstību, kur patentus dēvē par "rūpnieciskā progresa sviru", pamudināja patentu sistēmas atbalstītājus šo teoriju izmantot kā galveno attaisnojumu patentu sistēmai. Šīs teorijas piekritēji kā galveno argumentu izmantoja Ābrama Linkolna slaveno citātu, ka "patentu sistēma ģēnija dzirkstij pievieno intereses degvielu" (*the patent system added the fuel of interest to the fire of genius*).

Angļu un amerikāņu ātrā industrializācija bieži tiek pamatota ar patentu sistēmas veiksmīgo lomu progresa veicināšanā.

Ievads patentu tiesībās

"Apmaiņa pret noslēpumu" teorija

Šīs teorijas mugurkauls ir koncepcija, ka patents ir līgums starp sabiedrību (ko pārstāv valsts) un izgudrotāju. Šī ideja radās no Elizabetes I laika privilēģiju tekstā ietvertajām normām. Šis uzskats kļuva stiprāks pēc tam, kad 18. gadsimtā patentos ieviesa prasību par izgudrojuma aprakstu. Patentu uzskata par darījumu, kurā izgudrotājs iegūst monopoltiesības apmaiņā pret sava izgudrojuma izklāstu sabiedrībai. Tādējādi sabiedrība uzzina monopola robežas, un ikviens var attīstīt savu risinājumu, nepārkāpjot cita tiesības.

Apmaiņas teoriju bieži piemin kopā ar pamudinājuma teoriju, jo abas runā par patentu kā par darījumu. Šīs teorijas kritiķi teica, ka informācija sabiedrībai nav pilnvērtīga, jo atkārtot izgudrojumu bieži nav iespējams, bez tam glabāt tehnoloģiju noslēpumā nav viegli, to vienalga agrāk vai vēlāk sabiedrība uzzinās, tādēļ par to nav jāatlīdzina. Viņi uzskatīja, ka jāpatentē tikai tie izgudrojumi, kurus pēc būtības nevar saglabāt noslēpumā.

Ievads patentu tiesībās

Kopsavilkums:

patentu sistēmas pretinieki balstās uz brīvā tirgus principa (*laissez-faire*), piekritēji - uz Lielbritānijas varenības pierādījumu.

Labi strukturēta un uzlabota patentu sistēma radās 20. gadsimta sākumā: tika ieviesta ekspertīze, pretenzijas, prioritātes jēdziens un patenta termiņa skaitīšanas sākums no pieteikuma datuma, nevis no piešķiršanas datuma, samazinātas maksas, vienkāršota procedūra.

Tiesas nebija gatavas vērtēt nemateriālas lietas tāpat kā īpašumu, esošie īpašumtiesību likumi bija rakstīti nekustamam īpašumam. Patenti savas neizmeļamības un neekskluzivitātes dēļ labi neiederējās esošajās tiesiskajās shēmās. Tādēļ tiesas 19. gadsimtā sprieda par patentiem tāpat kā par zemi un prasīja, lai izgudrojums tiktu definēts precīzi un akurāti. Tās postulēja, ka tas, kas nav pretenzijās, nav aizsargājams. Ar to arī tiesas veicināja izgudrojuma aprakstu attīstību un robežu noskaidrošanai vispirms vērsās pie apraksta.

Ievads patentu tiesībās

Vairs nepietika ar to, ka izgudrojums darbojas, ka tas ir sekmīgi ieviests. Izgudrojumu vajadzēja arī rūpīgi aprakstīt.

19. gadsimta otrā puse Lielbritānijā bija līdz šim vienīgais ļoti plašais patentu sistēmas izvērtēšanas process (*Anti-Patent debate*) no ekonomistu viedokļa. Un patentu sistēma tajā izdzīvoja un attīstījās. Pa šo laiku attīstījās arī izgudrošanas darbs. Arvien mazāk izgudrojumu rada atsevišķi indivīdi. Tagad izgudrošanas procesā galvenokārt iesaistās uzņēmumi. Tāpēc mūsdienās par galvenajām sistēmas atbalsta teorijām uzskata pamudinājuma teoriju un apmaiņas teoriju. Šumpēters (*Schumpeter*) 20. gadsimta sākumā izskaidroja saistību starp izgudrošanu un inovāciju, pamatoja nepieciešamību motivēt uzņēmumus investēt izgudrošanas procesā. Šī motivācija nav tā pati, kas mudina atsevišķu indivīdu izgudrot. Mūsdienās tradicionālā pamudinājuma teorija ir evolucionējusi tādā virzienā, kas saka, ka jāmudina investori investēt izgudrošanas darbā, un patentu sistēma nodrošina šo ieguldījumu atpelnīšanu. Savukārt sabiedrība gūst labumu, jo tai kļūst pieejami arvien labāki produkti.

Ievads patentu tiesībās

Izgdrojums = patents

Patents: tehnisku novitāšu aizsardzības forma

Variants: lietderīgie modeļi, "īsie patenti"
(*utility models, short term patents*)

Izgdrojums ir rakstiski izklāstītas sistematizētas zināšanas par kādas tehniskas problēmas risinājumu.

Ievads patentu tiesībās

Patentu sistēma ir kompromisa darījums starp izgudrotāju un sabiedrību.

Izgudrotājam piešķir monopoltiesības apmaiņā pret sabiedrības informētību.

Patents – likumīgs līdzeklis maksimālai labumu gūšanai no intelektuālā darba rezultāta.

Patents – atlīdzība par investīcijām izpētē un inovācijā.

levads patentu tiesībās

Izgdrojumi:

- fiziski ķermeņi (ierīces, vielas, mikroorganismi)
- fiziskas darbības (paņēmieni, izmantošana)

Eiropā: tehnisku problēmu risinājums ar tehniskiem līdzekļiem

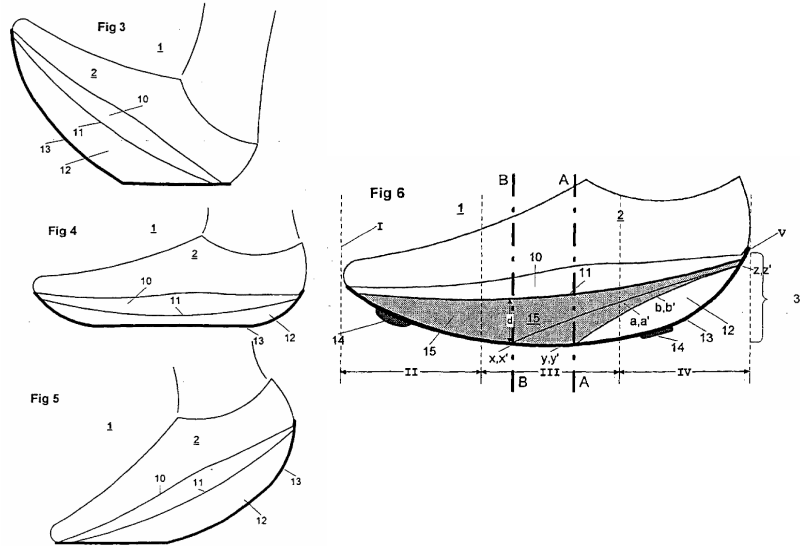
ASV: "jebkas zem šīs saules, ko radījis cilvēks"

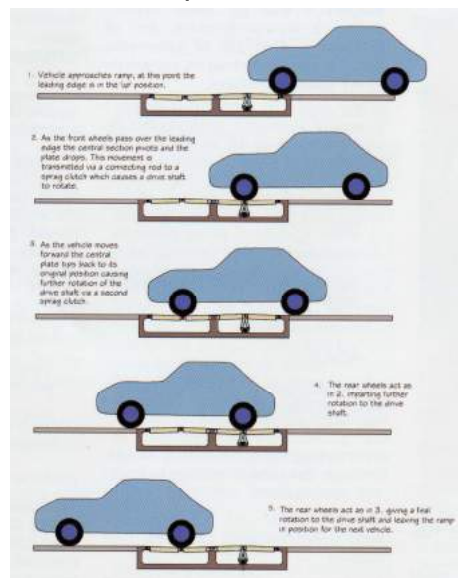
levads patentu tiesībās

levads patentu tiesībās

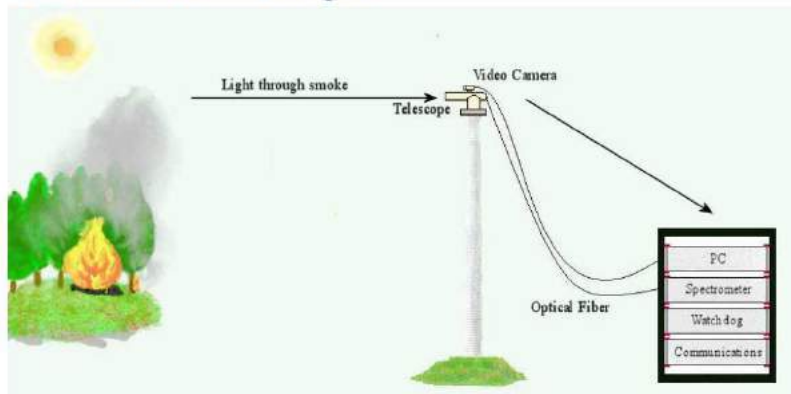

levads patentu tiesībās

levads patentu tiesībās

F3 – Forest Fire Finder Principles

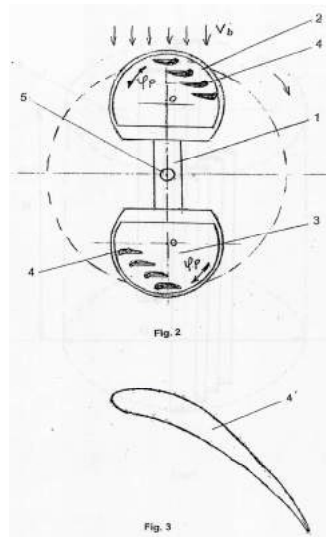
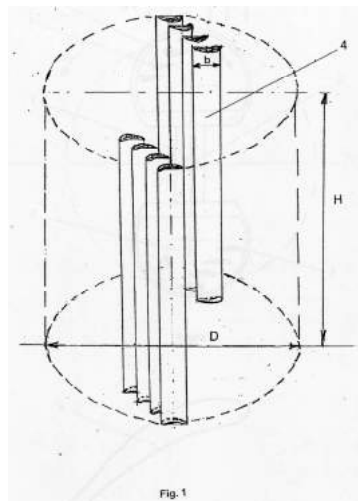
levads patentu tiesībās

Figure 3 – F3 Prototype System at Marão

levads patentu tiesībās

levads patentu tiesībās

Patentējami objekti (neizsmeļošs uzskaitījums):

- ierīces, iekārtas
- vielas, gēni, kompozīcijas
- mikroorganismi, šūnu kultūras, audu kultūras, augi, dzīvnieki

Ievads patentu tiesībās

Nepatentējami objekti:

- atklājumi, zinātniskas teorijas, matemātiskas metodes
- estētiski risinājumi
- plāni, intelektuālas darbības, komercdarbības vai spēļu noteikumi un paņēmieni, datorprogrammas
- informācijas sniegšanas paņēmieni

Piemēri – nepatentējami objekti

Vērtējot, vai izgudrojuma objekts ietilpst nepatentējamo objektu lokā, eksperti vadās pēc 2 apsvērumiem:

- nepatentējamus objektus interpretē šauri: attiecina vienīgi uz objektu kā tādu;
 - neņem vērā pretenzijas formu (formulējumu), bet izgudrojuma būtību kopumā - vai tam piemīt tehnisks raksturs
- Izgudrojuma tehnisko raksturu vērtē vispirms, neatkarīgi no citiem kritērijiem

Piemēri – nepatentējami objekti

Atklājumi:

- zināma materiāla vai ierīces jauna
īpašība:

zināmam materiālam piemīt augsta
triecienizturība - nepatentējams;

sliežu gulšņi no šī materiāla, pateicoties
jaunajai īpašībai - patentējams;

Piemēri – nepatentējami objekti

Atklājumi:

- agrāk nezināmas vielas atrašana dabā -
nepatentējams;

- konstatēts, ka jaunajai vielai ir tehnisks
efekts (antibiotisks efekts) - patentējams;

- ja atrasts, izdalīts un attīrīts
mikroorganisms, kas producē šo vielu,
patentējams ir arī pats mikroorganisms;

Piemēri – nepatentējami objekti

Atklājumi:

- dabā eksistējošs gēns nav patentējams, bet, ja ir atklāts šī gēna tehniskais efekts (olbaltumviela, ko tas ekspresē, tā nodarība gēnu terapijā) - gēns ir patentējams

Piemēri – nepatentējami objekti

Zinātniskas teorijas:

- vispārinātākas atklājumu formas, tādēļ arī nav patentējamas: teorija par pusvadītāju darbību nav patentējama, paši pusvadītāji kā ierīces un to ražošanas paņēmieni ir patentējami;

- matemātiskas formulas: nepatentējamas, jo tīri abstraktas, intelektuālas; patentēt var praktiskas, konkrētas lietas;

Piemēri – nepatentējami objekti

Matemātiskas formulas:

- dalīšanas (aritmētiska darbība) saīsinātā metode nav patentējama, bet kalkulatora uzbūve, kas darbojas pēc šīs metodes, ir patentējama;
- elektrisko filtru uzbūves matemātiskais modelis nav patentējams, bet elektriskie filtri, kas radīti saskaņā ar šo modeli, var būt patentējami.

Piemēri – nepatentējami objekti

Estētiski risinājumi:

attiecas uz izstrādājumiem, kuriem nav tehnisku pazīmju, bet kuru novērtējuma pamatā ir skaistuma izjūta. Ja šim izstrādājumam ir arī tehniskas pazīmes, to var patentēt:

- automašīnu riepas, kuru protektora zīmējumam var būt vienīgi estētiska vērtība (nepatentējamas), bet var būt papildus arī tehnisks raksturs (labākas pretslīdes īpašības)
- patentējamas;

Piemēri – nepatentējami objekti

Estētiski risinājumi:

- audumam vizuāli pievilcīgas īpašības piešķir tā slāņainā struktūra, kas agrāk šādam nolūkam netika izmantota - audums ar šādu struktūru ir patentējams;
- briljantam ir īpaši skaista forma (nav patentējams), kas iegūta ar jaunu slīpēšanas paņēmienu (patentējams);
- viela vai kompozīcija, kuru raksturo tehniskas pazīmes, kas ļauj iegūt īpaši labu smaržu vai garšu, papildzināt šo smaržu vai garšu - patentējama

Piemēri – nepatentējami objekti

Intelektuālu darbību, komercdarbību paņēmieni, spēļu spēlēšanas shēmas, noteikumi, paņēmieni:

- valodu mācīšanas shēmas, krustvārdu mīklu risināšanas paņēmieni, spēle kā abstrakta lieta, ko raksturo spēlēšanas noteikumi, komercdarbību veikšanas shēmas - šīm lietām nav tehniska rakstura;
- spēļu iekārtas, aparāti, ierīces, kas realizē minētās shēmas, var būt patentējamas;

Piemēri – nepatentējami objekti

Informācijas pasniegšana:

- jebkāda informācijas pasniegšana, ko raksturo vienīgi tās saturs, nav patentējama; tas attiecas uz visiem informācijas sniegšanas veidiem: akustiskiem, vizuāliem, arī uz informāciju, kas ierakstīta nesējā;
- ja informācijas pasniegšanā ir jaunas tehniskas pazīmes, tā var būt patentējama: informācijas nesējs, informācijas sniegšanas ierīce, jauns informācijas sniegšanas tehnisks paņēmieni: telekomunikāciju sistēma, kuru raksturo noteikta burtu koda lietošana (impulskoda modulācija); mērierīce, kas mērāmo informāciju pasniedz īpašā formā vai īpašā grafiskā veidā; plates, raksturīgas ar īpašu celiņu formu, kas ļauj veikt stereoierakstus; diapozitīvi ar skaņu celiņu.

Piemēri – nepatentējami objekti

Informācijas pasniegšana:

EPO praksē par nepatentējamu tika atzīts šāds izgudrojums:

divu zāļu lietošana ārstēšanas kursā; vienīgā jaunā pazīme bija tāda, ka zāles jālieto secīgi ar 5 minūšu intervālu. No tehnikas līmeņa bija zināms, ka jālieto abas kopā. Izpētot ārstu un pacientu savstarpējo attiecību praksi gadījumos, kad nozīmē kopā lietojamās zāles, EPO nosprieda, ka 5 minūšu intervāla norādīšana ir tikai papildu informācijas sniegšana par zāļu lietošanas režīmu. Lietošanas režīms tika atzīts par informācijas sniegšanu - tāpat nepatentējams.

levads patentu tiesībās

Izgudrojumi, bet nav patentējami:

- pretrunā valdošajai morālei (biotehnoloģiskie izgudrojumi, nehumānie izgudrojumi)
- neatbilst rūpnieciskās izmantošanas kritērijam (cilvēka un dzīvnieku diagnostikas un ārstēšanas paņēmieni)
- augu un dzīvnieku šķirnes

levads patentu tiesībās

levads patentu tiesībās

levads patentu tiesībās

Problemātiski izgudrojumi:

- dzīvnieki, bioloģiskais materiāls
- ģenētiskie resursi, tradicionālās zināšanas
- cilmšūnas, kuru iegūšanai jāiznīcina cilvēka embrijs
- datorprogrammas

levads patentu tiesībās

Svarīgākie izgudrojumu patentspējas kritēriji

- Novitāte
- Izgudrojuma līmenis
- Rūpnieciska izmantošana
- Īstenojamība

levads patentu tiesībās

Novitāte:

- kritērijs, atbilstību kuram vērtē kā pirmo;

- vērtēšanu sāk ar tuvākā tehnikas līmeņa avota apzināšanu (patentmeklējuma veikšanu);

- vērtē, salīdzinot ar vienu tehnikas līmeņa avotu: nav atļauts kombinēt zināšanas no vairākiem avotiem; atsevišķos gadījumos var kombinēt ziņas no viena avota ar lietpratēja vispārējām zināšanām;

Ievads patentu tiesībās

Novitāte:

Ekspertīzei jāatbild uz šādiem
jautājumiem:

1. Vai tuvākais informācijas avots satur visas izgudrojuma pazīmes?
2. Vai tuvākajā informācijas avotā risināta tā pati problēma, ko risina izgudrojums?

Ja atbilde uz abiem jautājumiem ir "jā",
tad izgudrojumam nav novitātes

Ievads patentu tiesībās

Novitātes vērtēšana:

- salīdzina izgudrojumu ar tuvāko zināmo informācijas avotu;
- salīdzina pazīmes - vai visas izgudrojuma pazīmes ir atrodamas zināmajā informācijas avotā jeb vai izgudrojums tieši un viennozīmīgi atvasināms no informācijas avota; nevar interpretēt zināmā avota saturu plašāk par to, kas tajā tieši ir rakstīts, proti, nevar tajā ietvert vispārzināmus ekvivalentus, ja tie nav dokumentā atklāti;
- ekspertīze atkarīga no jomas, kurai pieder izgudrojums.

Ievads patentu tiesībās

Piemēri par novitāti:

(TL - tehnikas līmenis, IZ- izgudrojums)

1. TL - molekula ar hlora atomu noteiktā pozīcijā
IZ - tāda pati molekula, bet ar bromu hlora vietā
Novitāte: JĀ
2. TL - detaļa izgatavota no vara
IZ - detaļa no metāla
Novitāte: NĒ (speciālais traucē vispārīgajam)
3. TL - ierīce, kas satur gumijas detaļas tādēļ, ka gumija ir elastīga, taču elasticitāte aprakstā nav uzsvērtā
IZ - ierīce ar to pašu detaļu no elastīga materiāla
Novitāte: NĒ
4. TL - divas detaļas savienotas ar kniedi
IZ - divas detaļas savienotas ar sastiprināšanas līdzekļiem
Novitāte: NĒ

Ievads patentu tiesībās

Izgudrojuma līmenis:

- subjektīvākais no patentspējas kritērijiem
- visvairāk patenti tiek apstrīdēti, tieši balstoties uz šo kritēriju
- izgudrojumam ir izgudrojuma līmenis, ja tas lietpratējam attiecīgajā jomā acīmredzami neizriet no tuvākā tehnikas līmeņa (nav acīmredzams)
- lietpratēja jēdziens: lietpratējs nav reāla persona, bet "juridiska fikcija" - īpašību kopums, kuru skatījumā izgudrojums ir vai nav acīmredzams;
- lietpratējs ir persona, kas zina visus faktus savā tehnikas jomā, kaimiņu tehnikas jomā, bet kuram nemaz nav radošas iztēles.

Ievads patentu tiesībās

Izgudrojuma līmenis:

- "acīmredzams" Eiropas patentu sistēmā ir "tas, kas neiziet ārpus normāla tehnikas progresa, bet vienkārši un loģiski izriet no tehnikas līmeņa" jeb "kaut kas, kas neprasa nekādas aktivitātes jeb papildu spējas ārpus tām, ko var sagaidīt no lietpratēja attiecīgajā jomā";
- lietpratējs = "vienkāršs praktiķis"
- "kaimiņu joma": 1) kur radušās tās pašas vai līdzīgas problēmas; 2) kuras lietpratēja izpratnē var piederēt kopīgai plašākai jomai; 3) kuras TL atrisina kādu vispārēju tehnisku problēmu, kuru izgudrotājs risina savā specifiskajā jomā

Ievads patentu tiesībās

Lietpratējs: kā teica Kanādas tiesa lietā *Beloit Canada Ltd v Valmet OY*:

prasmīgs tehniķis, bet pilnīgi bez iztēles dzirksts, dedukcijas un izveicības paraugs, kuram kreisā smadzeņu puslode pilnībā pārmāc labo puslodi. Jautājums ir, vai šāda mītiska persona (**OSKAR - One SKilled in ARt**), zinot tehnikas līmeni un vispārējās zināšanas, kādas tās bija pieteikuma datumā, būtu tieši un bez grūtībām nonākusi pie izgudrojuma piedāvātā risinājuma.

levads patentu tiesībās

Lietpratējs: kā teica Kanādas tiesa lietā *Beloit Canada Ltd v Valmet OY*:

!!! Jāatceras, ka bieži šķiet, ka izgudrojums ir acīmredzams pēc tam, kad tas ir izgatavots, īpaši speciālistiem attiecīgajā nozarē. Ja eksperts tiek aicināts tiesā par liecinieku, tam ir vēlme teikt "es arī tā varēju". Tādēļ, vērtējot šādu liecību, ir jājautā "kāpēc tad nedarīji?"

Proti, jāatceras, ka izgudrojuma acīmredzamība jāvērtē izgudrojuma prioritātes datumā, nevis pēc gadiem, kad notiek strīds. (***no hindsight*** - viegli runāt pēc notikušā)

levads patentu tiesībās

Lietpratējs = "vienkāršs praktiķis"

Lietpratēju tēlaini var skaidrot ar līdzību no mākslas un amatniecības sfērām: lietpratējs būtu kā daiļkrāsotājs vai akmeņkalis pretstatā gleznotājam vai tēlniekam, proti,

lietpratējs spēj profesionāli veikt darbu pēc priekšā nolikta parauga (instrukcijas), bet pats nespēj radīt jaunu darbu.

Lai padarītu izgudrojuma līmeņa izvērtēšanu objektīvāku, Eiropas patentu iestāde ir izstrādājusi "problēmas un risinājuma pieeju" (*problem-solution approach*)

levads patentu tiesībās

Problēmas/risinājuma metode (Eiropas patentu iestāde):

1. identificēt tuvāko tehnikas līmeni (ttl - viens dokuments)
2. noteikt atšķirības starp izgudrojumu un ttl
3. noteikt, kādu rezultātu (efektu) dod atšķirības
4. formulēt objektīvo problēmu, kas izriet no atšķirībām (vai šīs atšķirības ir objektīvās problēmas risinājums)
5. noteikt, vai izgudrojums risina objektīvo tehnisko problēmu (šajā stadijā ttl var kombinēt vēl ar kādu dokumentu; ja tādu neatrod, tad ir tehnikas līmenis)
6. noteikt, vai izgudrojuma risinājums ir acīmredzams no tehnikas līmeņa (ja ir atrasts vēl kāds tl dokuments, prāto - vai lietpratējs būtu (nevis varētu būt) (*would-could*) lietojis šajā dokumentā rakstīto)
7. Ja secinājums ir NĒ, tad ir izgudrojuma līmenis; ja secinājums ir JĀ, tad nav izgudrojuma līmeņa

levads patentu tiesībās

Problēmas/risinājuma metode (Šveice):

1. Vai izgudrojuma risinātā problēma bija zināma?
 2. Vai šīs problēmas risinājums bija acīmredzams lietpratējam?
 3. Vai attiecīgais rezultāts bija sagaidāms?
- Ja atbilde uz visiem trim jautājumiem ir "jā", tad izgudrojumam nav izgudrojuma līmeņa.

TTL var kombinēt arī ar vispārējām zināšanām (enciklopēdijas, rokasgrāmatas, mācību grāmatas)

Ievads patentu tiesībās

Problēmas/risinājuma metode (Zviedrija - *Bryn's rule*)

Risināmā problēma	Risinājuma līdzekļi		
	jauni	nesen zināmi	sen zināmi
jauna	+	+	+
nesen radusies	+	-	-
sen zināma	+	-	-

1. Vai risināmā problēma ir zināma?
2. Vai problēmas risinājums ir acīmredzams lietpratējam?
3. Vai sasniegtais rezultāts bija paredzams?

Ja uz visiem trim jautājumiem var atbildēt JĀ, tad izgudrojumam nav izgudrojuma līmeņa.

Ievads patentu tiesībās

Izgudrojuma līmenis - tiesu prakse: **piemīt**, ja izgudrojums devis kādu no šiem rezultātiem:

1. komerciāli panākumi,
2. grūtību pārvarēšana,
3. ilgstoši zināmu vajadzību apmierināšana,
4. citu speciālistu neveiksmes,
5. uzlabota darbība, lielāka produktivitāte,
6. lētāka un ekonomiskāka ražošana,
7. ierīču, paņēmienu vienkāršošana,
8. tehnisks progress,
9. pionierizgudrojums,

levads patentu tiesībās

Izgudrojuma līmenis - prakse: **piemīt**, ja izgudrojums devis kādu no šiem:

10. pārvarēta speciālistu neticība un skepse,
11. jauns un negaidīts rezultāts,
12. no izgudrotāja iegūtas licences tiesības,
13. izgudrojuma pārkāpums, ko veic konkurenti,
14. izgudrojuma "apiešana",
15. profesionāļu atzinība, plaši komentāri par izgudrojumu,
16. dārga un ilgstoša izpēte un produkta attīstība,
17. patenta piešķiršana citās valstīs, tiesvedība,
18. plašs tehnikas līmeņa apjoms,
19. īpaša izvēle no daudziem risinājumiem.

levads patentu tiesībās

Kanādas tiesa noteica šādu testu acīmredzamības vērtēšanā:

Galvenie nosakāmie faktori:

1. izgudrojums
2. hipotētiskais lietpratējs, kādu to tiesa raksturoja *Beloit* lietā
3. vienkārša nozares lietpratēja zināšanu apjoms
4. atmosfēra (stāvoklis) attiecīgajā nozarē izgudrojuma radīšanas laikā (attieksme, tendences, aizspriedumi un cerības)
5. izgudrojuma rašanās laikā valdošā motivācija dotās problēmas risināšanā
6. izgudrojuma radīšanā ieguldītais laiks un piepūle (nav noteicošs)

Sekundārie faktori:

7. komerciāli panākumi
8. slavējami panākumi

Ievads patentu tiesībās

Negatīvi izgudrojuma līmeņa rādītāji:

- neliels uzlabojums, kas nedod būtisku efektu,
- viela, kas nedod būtisku efektu,
- zināmu elementu vienkārša kombinācija bez negaidīta efekta,
- vienkārša materiālu maiņa.

Ievads patentu tiesībās

Piemēri izgudrojuma līmeņa noteikšanā:

1. TL- vielas C iegūšanas paņēmiens, kas noris pēc shēmas $A > B > C$, galaprodukta iznākums ir 70%;

Izgudrojums:

- a) $D > B > C$, galaprodukta iznākums ir 55% (izgudrojuma līmeņa nav);
- b) $F > B > C$, galaprodukta iznākums ir 80% (izgudrojuma līmenis ir);
- c) $G > B > C$, galaprodukta iznākums ir 65%, bet pārējie 35% blakusproduktu ir videi draudzīgi (izgudrojuma līmenis ir)

levads patentu tiesībās

Piemēri izgudrojuma līmeņa noteikšanā:

Izgudrojuma objekts ir sūknis, kas atšķiras no zināmā sūkņa tikai ar to, ka to darbina hidraulisks dzinējs elektrodzinēja vietā - izgudrojuma līmeņa nav, jo jebkurš lietpratējs saprot, ka sūknus var darbināt dažādi dzinēji (arī saules baterijas, ja sūkni izmantotu Āfrikā)

levads patentu tiesības

Piemēri izgudrojuma līmeņa noteikšanā:

Mazgāšanas līdzekļa kompozīcija, kas satur vielu, kuras raksturīga īpašība ir spēja samazināt ūdens virsmas spraigumu. Zināms, ka virsmas spraiguma samazināšana ir visiem mazgāšanas līdzekļiem būtisks nosacījums - nav izgudrojuma līmeņa.

Elektrības kabelis satur polietilēna pārklājumu, kas piesaistīts metāla apvalkam ar līmi. Izgudrojums ir līme, par kuru ir zināms, ka tā saista polimērus pie metāla - nav izgudrojuma līmeņa.

Ievads patentu tiesībās

Piemēri izgudrojuma līmeņa noteikšanā:

Zināms, ka augstfrekvences strāvu var izmantot indukcijas sadurmetināšanā. Tādēļ vajadzētu būt acīmredzāmam, ka augstfrekvences strāvu var izmantot arī izlādes sadurmetināšanā. Bet, ja augstfrekvences strāvu lieto nepārtrauktā sildspirāles izlādes sadurmetināšanā bez katlakmens aizvākšanas, rodas negaidīts papildu efekts, jo augstfrekvences strāva tiek pievadīta galvenokārt kapacitatīvā veidā caur katlakmeni, kurš veido dielektriķi. Parasti izlādes metināšanā katlakmens aizvākšana ir nepieciešama, lai izvairītos no izlādes loka rašanās starp metināšanas kontaktu un spirāli. Šajā gadījumā ir izgudrojuma līmenis.

Ievads patentu tiesībās

Rūpnieciskā izmantošana:

- vairumā gadījumu nesagādā grūtības;
- rūpnieciskā izmantojamība nozīmē to, ka lietpratējs spēj izgudrojumu realizēt un iegūt to pašu rezultātu;

Tipiskākie izņēmumi:

- mūžīgie dzinēji (pretrunā fizikas likumiem)
- medicīnas un farmācijas jomā: diagnostikas un ārstēšanas paņēmieni
- risinājumi, kam nav tehniska rakstura (organizatoriskas metodes, mārketinga metodes u.c.)

levads patentu tiesībās

Rūpnieciskā izmantošana:

problēmgadījumi: ir vai nav medicīnisks raksturs

- kontracepcijas metode - ir rūpn. izm.
- metode, kur izmanto kontracepcijas līdzekli + līdzekli blakusparādību novēršanai - nav rūpn.izm.
- metode sirds stimulatora ievietošanai + sirds stimulators - nav rūpn.izm.
- metode ierīces ievietošanai dzīvnieka ķermenī - ir rūpn.izm., jo mērķis bija laboratorijas pētījumi, kurus beidzot, dzīvnieku nonāvē, nevis ārstēšana vai diagnostika.

levads patentu tiesībās

Īstenojamība (enablement):

- izgudrojums pieteikumā jāapraksta tik skaidri un pilnīgi, lai lietpratējs varētu īstenot izgudrojumu bez papildu jaunrades; izgudrojums nedrīkst būt pretrunā ar zinātniski apstiprinātiem dabas likumiem;
- šo kritēriju ekspertīzes laikā nav iespējams pilnībā novērtēt, jo eksperti neveic izmēģinājumus, tādēļ ekspertīzes laikā par neatbilstību šim kritērijam pieteikumu noraida reti. Tas galvenokārt notiek mūžīgo dzinēju gadījumos;
- bet, pamatojoties uz šo kritēriju, konkurents var prasīt anulēt piešķirtu patentu.

Ievads patentu tiesībās

Īstenojamība (enablement):

svarīgi divi aspekti:

1. ja sekmīga izgudrojuma īstenošana atkarīga no nejaušības, proti, lietpratējs, sekojot patenta instrukcijai, īstenojot izgudrojumu, konstatē, ka patentā apgalvoto rezultātu nevar sasniegt vai ka rezultāta sasniegšana ir pilnīgi neprognozējama.

Piemērs: mikrobioloģisks process, kas ietver mutācijas. (neatbilst kritērijam)

Tomēr, īstenošana ir sekmīga, pat, ja sekmes pavada pietiekams daudzums neveiksmju.

Piemēram, elektronikas komponentu vai mazu magnētisku serdeņu ražošana. Šajos procesos, ja veiksmīgās detaļas var atdalīt no brāķa ar nedestruktīvām metodēm, īstenojamības kritērijs ir izpildīts.

2. Mūžīgie dzinēji.

Ievads patentu tiesībās

Īstenojamība (enablement):

Bieži vērtēts kritērijs biotehnoloģijā:

- pozitīvi, ja dots vismaz viens piemērs, kas skaidri parāda, kā izgudrojums ir īstenojams.

Piemērs: Augu šūnu ģenētiska modificēšana, ievadot tajā fazeolīnu kodējošu gēna sekvenci kopā ar auga promoteru. Augu šūnas ekspresēs fazeolīnu. Oponents pierādīja, ka visu augu šūnās šis mehānisms nedarbojas. Patentā bija piemērs tikai par divdīgļlapju šūnām, tādēļ patenta apjomu sašaurināja.

